כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת ואתחנן ■ שבת "נחמו" ■ י"ג אב ה'תשע"ה ■ 29.07.2015 ■ גליון מס' 336

"טהרת המידות אי אפשר להשיג רק בכוח עמלה של תורה. כי אש קודש של התורה מזכך מידותיו של אדם, וכמ"ש (ירמי' כג): הלא כה דברי כאש נאם ה'. אבל, נוסף לזה צריך שתהיה בו אהבת ה' והיא תלויה בלב, ולעורר הלב צריך ללמוד מוסר, ואין חילוק אם לומד תניא או חובת הלבבות, העיקר שיעמול על אהבת השם".

(הרב הצדיק המשגיח, רבי אליהו לופיאן זצוק"ל)

אמר אחד מראשי הישיבות שתורתו מכרזת עליו מבחוץ: המסגרת הלימודית הישיבתית חשובה ביותר. גם החיצוניות התורנית, אבל בלי "לב" רק יילך ויגבר מספרם של הנושרים והמתרחקים מעולם התורה. בלי חיבור אמיתי לאהבת הבורא כל העמל עלול להתנדף.

שבת נחמו

מי מפחד ממשיח צדקנו

/ הרב יעקב הלוי פילבר

מסורת יהודית קדומה מספרת שביום שחרב המקדש נולד המשיח כמו שמובא בירושלמי (ברכות פ"ב ה"ד): "מעשה היה ביהודי אחד שהיה חורש, נעתה פרתו לפניו, עבר עליו ערבי אחד ושמע קולה, אמר לו: יהודי, יהודי, התר פרתך והתר מחרשתך מפני שחרב בית המקדש!. נעתה הפרה שנית, אמר לו הערבי: יהודי, יהודי, קשור פרתך וקשור מחרשתך מפני שנולד מלך המשיח!" מסורת זו מלמדת אותנו שמיד עם החורבן נוצרה האופציה לגאולה, ואם כך נשאלת השאלה: אם כבר לפני כאלפים שנה נולד המשיח מדוע אין אנו זוכים להתגלותו? ואכן בשאלה זו נתחבט גם רבי יהושע בן לוי כמו שמסופר במסכת סנהדרין (צח א): רבי יהושע בן לוי מצאו לאליהו שהיה עומד בפתח מערת רשב"י, שאלו ריב"ל לאליהו: אימתי יבוא המשיח? אמר לו אליהו: לך אצלו ושאל אותו. אמר לו ריב"ל: היכן הוא נמצא? אמר לו: בפתח העיר יושב בין עניים סובלי חלאים, כולם מתירים כל פצעיהם כאחד ואח"כ חוזרים וחובשים את כולם, והמשיח מתיר אחד ומיד חובשו וכך שני ושלישי עד הסוף, וכל כך למה? מפני שאומר אולי תוך כדי חבישת הפצעים אתבקש לגאול את ישראל ולא אתעכב. הלך ריב"ל לשם ומצאו למשיח ואמר לו: שלום עליך רבי ומורי! השיב לו: שלום עליך בן לוי! שאלו ריב"ל: אימתי יבוא אדוני? השיב לו: היום! (המתין ריב"ל עד למחרת ומשיח לא בא), בא ריב"ל לאליהו ואמר לו: שיקר לי המשיח, שאמר לי היום אני בא, ולא בא. אמר לו אליהו: כך אמר לך המשיח: "היום - אם בקולו תשמעו" (תהלים צה ז).

תפוצה לכל קהילות ישראל

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

האם זו מצוה לטייל בארץ ישראל?

"בין הזמנים" הגיע וקווי ה' מחליפים כח. עוסקים בתורה, נחים קמעה וגם מטיילים עם הילדים, מחליפים אויר ואוירה...

המשך בעמי 2

שוויית קיץ

אשתי בשלבי הריון מתקדמים ובמהלך הצום החלה לחוש שלא בטוב. הורה לה הרב שלא להמשיך לצום אלא לשבור את הצום ולסעוד סעודה...

המשך בעמי 3

סיפור לשבת

'ברשות הבעל שם טוב הקדוש'

הרה"ק רבי שמואל שמעלקא מניקלשבורג זי"ע היה מראשוני הרבנים ששימשו ברבנות ואדמו"רות...

להכנים את הגוי הראשון

בהגיעם לארה"ק שכר הרה"ק רבי אלעזר מנחם מענדיל מלעלוב זי"ע מלמד עבור בנו, הרה"ק רבי דוד צבי שלמה...

המשך בעמי 4

שביבים

■ צרת הנדוניה
■ מנהג אבותיו כמנהג חסידים
■ אל המוכיחים בשער

המשך בעמי 5

כנראה התשובה הזו הטרידה את רבי יהושע בן לוי, שהרי אם הגאולה תלויה רק בתשובתם של ישראל, ורק אם ישמעו ישראל בקול ה' יבוא המשיח, כי אז הרי באופן תיאורטי, עלול להיות מצב שלעולם לא יבוא משיח, מפני שהחזרה בתשובה תלויה בבחירה החופשית שעליה נאמר (ברכות לג ב): "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים". והרי בבחירתם יכולים ישראל חלילה לא לעשות תשובה לעולם ומפני זה משיח לא יוכל להתגלות.

במצוקתו זו הלך ריב"ל לבקש תשובה לחששו בכתבי הקודש, ואז נתקל בספר ישעיה (ס ב) בפסוק: "אני ה' בעתה אחישנה", פסוק שנראה על פניו כסותר את עצמו ש"בעתה" הוא בזמנה ו"אחישנה" הוא קודם זמנה, מכאן מצא ריב"ל רמז לשני תהליכי גאולה: "זכו - אחישנה, לא זכו - בעתה". ובהמשך מצא רבי יהושע בן לוי סתירה נוספת בשני כתובים ושאל: "כתיב (דניאל ז) 'וארו עם ענני שמיא כבר אנש אתא' (פרש"י: "ענני שמיא" - במהירות) וכתיב (זכריה ט ט): 'עני ורוכב על החמור' (פרש"י: כעני הבא על חמור בעצלות)?" וגם כאן התשובה: "זכו - עם ענני שמיא" - במהירות. "לא זכו - עני ורוכב על החמור" - בעצלות. בפסוקים האלו מצא ריב"ל תשובה לחששו, הוא הבין שגם אם גאולתם של ישראל מתעכבת מפני שהיא תלויה בתשובה, אין זו האפשרות היחידה, אלא קיימת אפשרות נוספת והיא שהקב"ה מלכתחילה קבע זמן קצוב לגלות, וכשיגיע הזמן הזה תסתיים הגלות והקב"ה יגאל את ישראל גם אם לא יהיו ראויים לכך.

את הכלל הזה שהגאולה תבוא גם אם ישראל לא יהיו ראויים לה מוצאים אנו גם בדברי רשב"י במדרש (תנחומא בחקתי ג) האומר: "בין עושין ישראל תשובה ובין אין עושין תשובה, כיון שהגיע הקץ מיד נגאלין, שנאמר: 'אני ה' בעתה אחישנה'". וכך ניסח זאת הגר"א (מובא ב'אבן שלמה' אות קנה): "בכל דור יש קצים לפי ענין התשובה והזכויות המיוחדות לאותו הדור. אבל קץ אחרון לא תליא בתשובה אלא בחסד, כמו שכתוב: 'למעני למעני אעשה', וגם בזכות אבות, וזה שאומרים: 'וזוכר חסדי אבות ומביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה'".

האמונה בביאת המשיח היא אחת משלש עשרה עיקרי היהדות, ואין בינה לבין "המשיחיסטים" מימין ומשמאל כל דמיון. כי מה ההבדל בין "משיחיסט" למאמין בביאת המשיח? "משיחיסט" הוא אדם או קבוצה המנסים לדחוק את הקץ ולכפות את "אחרית הימים" על המציאות, אם בקמפיין של "משיח עכשיו" או בסיסמת שוא של "שלום עכשיו", כשהאחרונים עושים זאת תוך סיכון בטחונו של עם ישראל, כמו הסכמי אוסלו, חורבנו של גוש קטיף או מחשבות על ויתורים נוספים. שכל מי שתמך בהם בעיוורון, הוא בעיני "משיחיסט", גם אם הוא אקדמאי או חושב עצמו ל"נאור". לא זו ולא זו היא האמונה היהודית במשיח, עם ישראל לדורותיו יודע שבואו של המשיח תלוי, בהתנהגות שלנו, בהגשמה יום יומית, לקיים במסירות ובעקשנות את החובות המוטלות עלינו בקיום התורה, בבניין הארץ ובקיבוץ גלויות, לדבוק בצדקת הדרך ולהאמין ש"אף על פי שיתמהמה, עם כל זה, אחכה לו בכל יום שיבוא".

האם זו מצוה לטייל בארץ ישראל?

/ הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

"בין הזמנים" הגיע וקווי ה' מחליפים כח. עוסקים בתורה, נחים קמעה וגם מטיילים עם הילדים, מחליפים אויר ואוירה. אנו, כבני תורה, רוצים להעמיק בכל דבר ולדעת האם ישנו ענין תורתי-הלכתי כל שהוא לטייל ברחבי ארץ הקודש, להכירה ולתהות אחר נופיה ואתריה.

העולם נוהג לצטט ש: "כל המהלך ארבע אמות חדשות בארץ ישראל, הרי הוא בן עולם הבא", ולכן ישנם "המהדרים" בהליכה של עוד ועוד ארבע אמות חדשות ולא מוכרות בארצנו. אך לא. שמעתי ממו"ר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א שאין מאמר חז"ל כזה.

בגמרא בכתובות (קיא, א) נאמר ש"כל המהלך ד' אמות בארץ ישראל, מובטח לו שהוא בן עולם הבא", ולפיכך המצוה והענין הוא ללכת כל ארבע אמות בארצנו, גם מבית הכנסת הביתה, אל בית המדרש, הכולל או המרכז המסחרי, וזה למרות שצעדנו באותם המקומות אין ספור פעמים. מלבד זאת, משמעות דברי הרמב"ם (מלכים ה, יא), כפי שביאר הפאת השולחן (פ"א ס"ב בב"י סק"ב, וכ"ה במהרי"ט יו"ד כח, ועי' מנוחת אמת פ"ז ושלהי דקייטא ס"כ), הוא שלא רק הדר בארץ ישראל נחשב לבן מעלה, אלא גם מי שלא גר בא"י ורק הולך בה ארבע אמות, כבר זוכה הוא להיות מבני העולם הבא, אך אין ראיה שהמתגורר בארץ ישראל צריך ללכת בה עוד ועוד ארבע אמות.

ואמנם מסופר על הגרי"ח זוננפלד זצ"ל שהלך בכל יום עוד ארבע אמות שלא הלך בהם מעולם, פעם לצד מזרח, עד שהרחיק וחזר והלך לצד מערב. גם הגרב"צ ידלר זצ"ל מספר בספרו 'בטוב ירושלים' כך: "אוהב ישראל וארץ ישראל בכל מאודו היה הגרי"ח זוננפלד, והוא לקח חלק פעיל בנסיעת הרבנים שסידרתי בשנת תרע"ד להתעוררות תשובה במושבים ובקיבוצים. זכורני שבעת נסיעת הרבנים היה יורד מזמן לזמן מהעגלה והולך רגלי, בעוד ששאר הרבנים המשיכו לנסוע, ונימוקו עימו, שהליכה ברגליו על אדמת הקודש חביבה עליו". הרי לנו שהגרי"ח זצ"ל החשיב את ההליכה בארה"ק כחיבוב מצוה.

ראש גולת בבל ה'בן איש חי' (בשו"ת תורה לשמה סתי"ח) נשאל האם יש ענין ללכת למרחקים כדי לאכול מפירות ארץ ישראל. הוא משיב שמדברי הגמרא בעירובין "מפורש שהיו הולכים רבי יוחנן וסיעת מרחמוהי, מאה רבנן, ממקום למקום, כדי לאכול פירות מתוקים וטובים, וכל הליכתם בשביל זה. ובודאי הם היו מכוונים בזה בשביל חיבוב ארץ ישראל לאכול מפירות המתוקים וחשובים שלה וכוונתם לשם שמים. והנה ודאי כולם היו חסידים וקדושים. נמצא שהוא משנת חסידים ואין בזה פקפוק. ולכן מאחר שגם אתה השואל כוונתך לשם שמים, בשביל חיבוב ארץ ישראל ולהודות לה' על הארץ ופירותיה הטובים, לך אכול בשמחה, והכל הולך אחר כונת הלב". (וראו במג"א רמח, טו ומשנ"ב שם סקכ"ח, שישנה מצוה ללכת ולטייל בארץ ישראל, למרות שישוב לאחר הליכתו

לחו"ל). ויש להוסיף (עי' שלהי דקייטא ס"כ. וכ"כ בס' מנוחת אמת, שם) שהרי כתב הריטב"א (גיטין ב, א) שמלבד קדושת א"י וישוב א"י, ישנו דין חביבות א"י, וכפי שמצינו (כתובות קיא) שהתנאים והאמוראים נישקו את אדמת ואבני ארץ ישראל, ואם כן היוצאים ביומי דפגרי לפוש ולאגור כוחות ומתמוגגים לשם שמים על חביבות ארץ הקודש, ארץ חמדה טובה ורחבה, יש בכך מעלה.

התבוננות בפלאי הבריאה: מרן הגר"ש ואזנר שליט"א (שו"ת שבט הלוי ח"ה קע"ג) מחשיב, לגבי טיול בסביבות ארץ ישראל, כצורך "לראות פלאי הטבע של יוצר בראשית ב"ה". ואכן, כשיוצאים עם הילדים לסייר ולטייל, עלינו להתבונן בפלאי הבריאה ולהיזכר בדברי הרמב"ם (יסוה"ת ב, ב), הכותב: "והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו? בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול". וידוע שבעל ה'לקט יושר' העיד על רבו, רבינו בעל 'תרומת הדשן', שהלך בשבת כברת ארץ, כדי לראות זוג אריות שהובאו לעירו. גם הגאון החיד"א (בס' מדבר קדמות ובס' מעגל טוב) מתאר כך את ביקורו בגן החיות בלונדון: "ואני הצעיר ראיתי במגדל לונדרים בלונדון חיות משונות מבהילות ותקיפות כמעט יותר מאריות וקשורות במשא כבלי ברזל, ושם ראיתי נשר יפה מאד ואמרו שהיה לו מאה שנה וכך כתוב בספריהם. גם ראיתי חתול שנולד מלביאה וחתול, והוא צורת חתול יפה מאד, אך יש לו גבורת האריה, והוא קשור בכמה כבלי ברזל במקום חושך וערפל חתולתו, ועוד שם כמה מיני חיות מאמריקה".

הרי לנו שגדולי תורה ראו לנכון לטרוח ולראות את פלאי הבריאה, זאת מלבד הענין לברך על מקומות שכאלו את הברכות הנצרכות להם, כמו "עושה מעשה בראשית" או ברכת "משנה הבריות",

ובודאי שצריך שכל מעשינו, גם מעשי הרפיית ורפואת גופינו ונפשינו, יהיו לשם יוצרנו ברוך הוא, ושנזכה לאגור כוחות, כדי להגיע בראש צלול ובלב רגש אל עבודת האלול הקרבה.

שו"ת קיץ

הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שאלת הרך כהנא, ירושלים: אף על פי שתשעה באב כבר חלף עבר לו, ובעז"ה עד שנה הבא הצום החמישי ייהפך לששון ולשמחה ולמועדים טובים אכי"ר, מכל מקום צריכים אנו לעמוד על האמת ואף על פי שכבר עבר, ולכן רציתי לשאול את הרב שאלה הלכתית שהתחבטנו בה בצום תשעה באב שחלף.

אשתי שתחי' בשלבי הריון מתקדמים ומאחר ובמהלך הצום החלה לחוש שלא בטוב הורה לה הרב שלא להמשיך לצום אלא לשבור את הצום ולסעוד סעודה, אלא שלא הספקנו לשאול את הרב האם היא צריכה לעשות הבדלה לפני האכילה שהרי צום תשעה באב השנה יצא ביום ראשון לאחר השבת, והיה נראה לנו פשוט שאדם הנזקק לאכול ביום הצום צריך להבדיל קודם אכילתו, ורק הצמים את כל הצום משתהים עם מצוות ההבדלה עד מוצאי הצום, ואכן ראינו בספרי ההלכה שכך אדם חולה שאינו צם צריך לעשות - להבדיל קודם אכילתו, אמנם תלמיד חכם אחד אמר לנו שאם מדובר באישה הזקוקה לשבור את הצום מחמת הריונה או כל סיבה רפואית אחרת, אינה צריכה להבדיל אלא תאכל בלא הבדלה, ושונה דינה של אישה הנזקקת לאכול מדינו של גבר חולה הנזקק לאכול.

אנחנו לא הצלחנו להבין חילוק זה ואותו תלמיד חכם גם לא ידע לבאר את פסקו אלא הסביר שכך הוא שמע מפי מורה הוראה, וסמכנו על הוראתו ואשתי שתחי' אכלה ללא הבדלה.

לאחר הצום כשניסינו קצת לברר דבר זה, התברר כי אין הדבר פשוט כל עיקר ויש בזה דעות שונות, אבל לא הצלחנו להבין את צדדי השאלה בעניין זה, ופונים אנו אל כבוד הרב אם יוכל לבאר פרשה זו באר היטב.

תשובה: כדי לבאר פרשה זו, יש צורך להתחיל בכך שיש מחלוקת בין רבותינו הראשונים האם יש בכלל מצווה להבדיל את השבת **על הכוס** כשצום תשעה באב חל במוצאי השבת, יש מהראשונים[א] שנוקטים שאין מצוות הבדלה על הכוס נוהגת במקרה כזה וכמה טעמים נאמרו[ב] בדבר, ויש מהראשונים[ג] החולקים ונוקטים שמצוות ההבדלה קיימת ועומדת, אך מכיוון שאי אפשר לשתות את הכוס מאחר ואנו בצום, נקיים את מצוות ההבדלה במוצאי הצום כלומר - אור ליום ב'.

להלכה למעשה נפסק[ד] כדעה השנייה, שיש מצוות הבדלה גם בשבת כזו, ומבדילים בתפילה במוצאי שבת באמירת 'אתה חוננתו' ובמוצאי הצום מבדילים על הכוס[ה].

ואכן כתבו הפוסקים[ו] שחולה אשר איננו צם, חוזר הדין שצריך להבדיל במוצאי שבת מאחר והוא אכן יכול לקיים את מצוות ההבדלה על הכוס מאחר ואינו צם, ואדרבה יהיה אסור לו לאכול קודם ההבדלה, כפי שההלכה מורה בכל מוצאי שבת שאין לאכול קודם ההבדלה[ז].

ועתה נדבר אודות אישה אשר איננה צמה אם צריכה היא לעשות הבדלה קודם אכילתה, הנה יש מהפוסקים אשר נקטו כפי שהורה לך אותו תלמיד חכם, שאין אישה צריכה לעשות הבדלה על הכוס במקרה כזה מכח 'ספק ספיקא', ואבאר דברי:

יש לדעת שנחלקו הראשונים האם אישה בכלל חייבת במצוות ההבדלה באופן כללי בכל מוצאי שבת, שיש שנקטו שמכיוון שההבדלה היא מצוות עשה שהזמן גרמא - נשים פטורות, ויש שנקטו שמאחר ומצווה זו שייכת למצוות השבת, הרי כלל בידינו שלכל מצוות השבת - איש ואישה שווין, והשולחן ערוך[ח] הביא את ב' הדעות.

והנה במוצאי שבת רגילה וודאי שאישה מקפידה לקיים את מצוות ההבדלה, שהרי מדברי השולחן ערוך מבואר להלכה שפסק[ט] שנשים חייבות בהבדלה וזה פשוט.

אמנם בשבת כזו שצום תשעה באב חל במוצאי השבת, הנה אם האישה צמה, אם כן במוצאי הצום כשהבעל (או האבא) מבדילים, גם היא מקשיבה להבדלה ויוצאת בכך ידי חובה לשיטת המחייבות, אך באופן במדובר בשאלה שהיא לבדה זקוקה לאכול במהלך הצום, יש מהפוסקים[י] שנקטו שאין לה לעשות הבדלה, ויכולה היא לאכול ללא הבדלה מכח ספק ספיקא, ספק שמא הלכה כראשונים הפוטרים נשים ממצוות ההבדלה באופן כללי, ואף אם נשים חייבות במצוות

ההבדלה, שמא הלכה כדעת הראשונים הנוקטים שאין כלל מצוות הבדלה במוצאי שבת שחל בו צום תשעה באב כמבואר לעיל.

וזה ההסבר לאותו פסק ששמעתם מפי התלמיד חכם, אמנם יש לדעת שלא כך היא ההוראה המקובלת בקרב פוסקי ההלכה, אלא יש לה לשמוע הבדלה קודם אכילתה, ויעשה הבעל הבדלה עבורה[א], והיא תטעם מהכוס ובכך יוציא אותה ידי חובה וגם יוכל לצאת בעצמו ידי חובה בהבדלה זו[ב].

אמנם לבני ספרד, יכולה היא לעשות הבדלה בעצמה ואינה צריכה שהבעל יעשה הבדלה עבורה.

והנה למרות שלפי לוח השנה, גם שנה הבאה תשעה באב יחול בשבת וכן יהיה הדבר בשנים תשע"ח ותשע"ט, מכל מקום מקווים אנו ששאלה זו לא תהיה בגדר הלכה למעשה, והצום החמישי ביחד עם שאר צומות החורבן יהפכו לששון ולשמחה ולמועדים טובים לכל בית ישראל!

א - רמב"ן מובא בראש"ש פרק ד' של מסכת תענית סימן מ'.
ב - עיין שם בדברי הרמב"ן, שכיוון שא"א להבדיל בצאת השבת מאחר וא"א לטעום מהכוס א"כ אין צורך להבדיל גם במוצאי הצום והרי זה דומה לחיגר שהתרפא, ועוד שיש מ"ד שאפשר להבדיל רק במוצ"ש ולמחרת ביום ראשון עד השקיעה ולא יותר, ועוד שמבואר בגמ' שהבדלה על הכוס תלויה בעשירות, ובמוצאי שבת שחל ת"ב כולנו עניים מרודים.
ג - בה"ג מובא בראש"ש שם וכן הסיק הראש"ש כדעת הבה"ג שמכיוון שאפשר להבדיל עד יום שלישי יש להבדיל באור ליום ב', ואף למ"ד שאפשר להבדיל רק עד יום ראשון בשקיעה, זה באופן שהיה אפשרות להבדיל ביום ראשון, ואין זה דומה לחיגר שהתרפא שכאן הוא חייב בעצם והזמן מונע ממנו.
ד - שו"ע סימן תקנ"ו.
ה - ההבדלה במוצאי הצום היא ללא ברכת בורא מאורי האש (שאותה יש לברך במוצאי שבת) וללא ברכת בורא מיני בשמים ששייכות רק למוצאי שבת, וכן אין עניין לומר את כל הפסוקים בתחילת ההבדלה (הנה קל ישועתי, ולבני עדות המזרח - ראשון לציון וכו') ששייכים רק במוצאי שבת שזה תחילת השבוע לסימן טוב, ולכן ההבדלה היא רק ברכת בורא פרי הגפן וברכת ההבדלה.
ו - ברכי יוסף סימן תקנ"ו מובא בשערי תשובה שם.
ז - ובשו"ת שבט הלוי ח"ז סימן ע"ז כתב לעשות את ההבדלה על חמר מדינה ואם א"א אז יעשה על יין (ואם יש קטן בגיל המתאים עדיף להטעים לקטן) וכמדומני שפוסקי ספרד מורים שאפשר לכתחילה לעשות על יין.
ח - או"ח סימן רצ"ו סעיף ח'.
ט - על פי הכלל 'סתם ויש - הלכה כסתם'.
י - עיין פסקי תשובות סימן תקנ"ז הערה 28.
יא - שמירת שבת כהלכתה חלק ב' פרק ס"ב סעיף מ"ח ואם אין מי שיכול לעשות הבדלה עבורה - תבדיל בעצמה לפי המבואר לעיל הערה 7.
יב - עיין שו"ת שבט הלוי ח"ח סימן קכ"ט בתשובה אל הגרש"א שטרן שליט"א ומה שדן בזה הגרש"א בשו"ת 'שביבי הלוי' שיצא זה עתה לאור.

סיפור לשבת

'ברשות הבעל שם טוב הקדוש'

הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע סיפר לנכדו הרה"צ רבי ישעי' זושא טווערסקי זצ"ל הי"ד:

הרה"ק רבי שמואל שמעלקא מניקלשבורג זי"ע היה מראשוני הרבנים ששימשו ברבנות ואדמו"רות גם יחד. בימים ההם היו מתאספים רבני ועד ארבע ארצות לדון בדברים העומדים על הפרק. כאשר התאספו יחד, דנו בדבר התקרבותו של הרבי ר' שמעלקא לחסידות, החליטו, שהיות ויש להם שאלה בעניין עגונה, ישלחו אליו את השאלה שיענה בזה תשובה. השליח הגיע אליו בערב שבת אחר חצות היום, והר"ר שמעלקא כדרכו בקודש כבר קיבל עליו את השבת, וכבר היה מעוטף בטלית. וכאשר מסר לו השליח את קונטרס השאלה הורה להניחו על הארון. אחר השבת אמר לשליח שיקח את השאלה מבלי שעיין כלל בדפי השאלה, ואמר: בעלה עדיין חי, ופטרו לשלום. השליח חזר אל רבני ועד ארבע ארצות, ומסר להם את דבריו של הרר"ש ואופן התנהגותו, ונראה בעיניהם הדבר מוזר ביותר, אבל עד שרצו לדון בעניינו עבר זמן מה, ובעלה של העגונה אכן חזר לביתו, וראו שהר"ר שמעלקא זי"ע אינו אדם פשוט.

החליטו לשלוח את הגה"ק בעל שאגת אריה זי"ע שיתהה על קנקנו ואכן נסע אליו, והגיע אליו לקראת שבת הגדול לבוש כאחד האדם כדי שהרה"ק הר"ר שמעלקא מניקלשבורג זי"ע לא יכירנו. כאשר נכנס הר"ר שמעלקא לאמירת הדרשה של שבת הגדול, הוא היה מעוטף בטליתו ופניו מכוסים, ועלה לפני ארון הקודש והתפלל תפילה קצרה, ואחר כך התחיל את הדרשה באומרו: ברשות התנאים והאמוראים, ברשות הבעל שם טוב הק', ועוד, והיה הדבר מוזר מאוד בעיני השאגת אריה. בעת הדרשה הפריך השאגת אריה את דרשתו, נענה הרר"ש ואמר, אפשר הצדק עמו, ואמר באופן אחר, כך היה שש פעמים. ואמר הרה"צ רבי ישעיה זושא טווערסקי זצ"ל, שמפני הכבוד, לא רצה זקנו הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע לומר מי נשאר צודק. ברם, אחרי דרשה זו נהפכו הדברים, והשאגת אריה דיבר לטובת הרר"ש בועד ארבע ארצות, והתחילו לנהוג בו בכבוד.

(מפי כ"ק הגה"צ גאב"ד נאראל זצ"ל)

המשך בעמוד הבא...

להכניס את הגוי הראשון

בהגיעם לארה"ק שכר הרה"ק רבי אלעזר מנחם מענדיל מלעלוב זי"ע מלמד עבור בנו, הרה"ק רבי דוד צבי שלמה מלעלוב זי"ע. בירושלים לא נמצאו אז חסידים שיוכלו לשמש כמלמדי דרדקי, ובאין ברירה נעתר רבנו למסור את בנו למלמד 'מתנגד', מופלג בתורה וביראת שמיים ובמידות תרומיות. יום אחד שמע רבנו מבנו, רבי דוד'ל, כי בכל יום לפני הלימוד נוהג המלמד לגשת לחלון והוא ניצב שם דומם, צופה בחלל ועיניו זולגות דמעה. בו ביום קרא רבי אליעזר מענדיל את המלמד לביתו והפציר בו לגלות פשר בכייתו יום יום. ניאות המלמד וסיפר: לפני עשרות בשנים הייתי בבית הסבא קדישא, הרה"ק רבי ישכר בער מראדאשיץ זי"ע. יום אחד הייתי עד ראייה למעמד נשגב. ראיתי במו עיני אישה עגונה שבאה לפני הסב"ק והתחננה לפניו שיגלה לה מקום הימצאו של בעלה. והנה שלח הרבי את משמשו החוצה, וציווה עליו להכניס את הגוי הראשון שיפגוש על אם הדרך, וכשהכניס את הגוי איים עליו הרבי באיומים נוראיים כי יספר את האמת מי הוא, עד שנאלץ להודות שיהודי הנהו ובעלה של אישה זו. לפי פקודת הרבי נתן לה מיד גט פיטורין ושחררה מכבלי עיגונה. הייתי נסער כולי עד מעמקי נפשי מגילוי מרעיש כזה של רוח הקודש, של מופת גלוי. החלטתי להתגנב לחדרו של הרבי ולהתחבא תחת מיטתו, בכדי שאראה מה מעשהו בלילה. אתא לילה, הרבי נכנס לחדרו, עלה על ערש יצועו, ומיד הרגיש בי וקרא למשמשו להוציאני. תקפני פחד מוות, וקפצתי החוצה. פנה אלי הרבי בשאלה: אברך מה רצונך? עניתי, יראת שמיים. יהי רצון שבכל פעם שתתחיל ללמוד יתנוצץ בך הירהורי תשובה, ברכני הסב"ק בלבביות. מאז - סיים המלמד את סיפורו - חלפו כבר ועברו עשרות בשנים וברכתו של הרבי עדיין שרירה וקיימת. לא עבר עלי יום שאיני עושה תשובה. בו ברגע שאני עומד להתחיל ללמוד, מתעוררים בליבי הרהורי תשובה ועיני זולגות דמעה. כשמוע רבי אלעזר מענדיל את סיפורו של המלמד, שאל אותו כשכולו תמיהה: ואיך זה לא הפכת אחרי מופתים כאילו להיות חסיד? והמלמד, המתנגד, החזירו בתמימות: יאמר נא רבי אלעזר מענדיל, את האמת, כלום אין כבודו מסכים אתי כי אלו היו 'מעשי קסמים'?! עוד באותו יום פיטר רבי אלעזר מענדיל זי"ע את מלמד הדרדקי ממשרתו, ושלחו לנפשו. מי שאין לו אמונת חכמים לא ילמד את בני תורה־ אמר.

מתוך (מתוך 'קובץ מזכרת בית דוד' לעלוב, עמ' יח - יט')

שביבים / שאול שיף

צרת הנדוניה

בספר הזיכרון "חזון חיים" על הגר"ח קרייזוירט זצ"ל, מובא בשמו של הרב מטשיבין זצ"ל (מתקופת שהותו בבוכרה בבורחו מפני אימת הצורר), שגדולי המקובלים בבוכרה טענו בפניו, שסיבת החורבן הנורא והגלות המתמשכת, הינה עיקוב בנות רבות מלהינשא, עקב חוסר יכולת הוריהם העניים לתת נדוניה כנדרש! לא מצאתי את הספר, אך ידוע לכל שהגאון מטשיבין לא נחשד באמונות ודמיונות זרות... (ועי' ספר השם עמוד קיח וז"ל "ולעתיד יגיד לצדיקים כל המחשבות כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים (עמוס ג, ז), וסוד ה' ליראיו (תהלים כה, יד), ואת ישרים סודו (משלי ג, לב).")

וע"כ הביא דברים מבהילים מספרה המיוחד במינו, מאת ניצולת שואה חרדית ששמו "בת חמש עשרה הייתי" ואלו דבריה בעמ' 95 ...רכוש תושבי הגטו עבר לרשותם בהדרגה, רכוש שנאסף בעמל רב משך שנים ארוכות, על ידי בנות בוגרות שהזדקנו ללא שזכו להינשא, בגלל צרת הנדוניה. בתקופה ההיא שלטו ברמה תביעות נוקשות לתשלום סכומי כסף גבוהים לנישואי הבנות, הורים רבים לא יכלו לעמוד בכך, בגלל תנאי הקיום הקשים והפרנסה המצומצמת. בנות אלו נאלצו למכור כעת פת לחם, כל מה שאספו בשנות הציפיה לנישואיהן... ובעמ' 298 לאחר סיום הזוועות ...כפי שהזכרתי כבר, היו רוב הבנות הניצולות באיבראן' (שבבוכרה) בנות מבוגרות... ובעמ' 303 ...כבר בימים הראשונים פתחנו את ביתנו לאורחים, בין פליטי המלחמה ששבו מפתחי הגיהינום, היו אלמנים בודדים רבים, הם מצאו בביתנו מקלט זמני חם. יום יום סעדו על שולחננו יותר מעשרה גברים בודדים בגיל הביניים, שמשפחותיהם הושמדו. אט-אט התאוששו מיגונם והקימו משפחות חדשות, הם נשאו לנשים את הבחורות המבוגרות, כעת עלה ערכן וכל רווקה "זקנה" הפכה למבוקשת... עכ"ד. הנסתרות לה'... ישרים דרכי ה'...

מנהג אבותיו כמנהג חסידים

ב'מעשה רב' הביא דעת הגר"א זי"ע שאין לאכול מצה, כי אם בפסח ואין לאכול מצה לאחר הפסח כלל. ואכן כך נהגו בליטא שלא לאכול מצה כי אם בחג הפסח בלבד. וכן כותב הגר"ח קנייבסקי שליט"א

בשם החזו"א, שאמר לו שמנהג אכילת מצה הוא מנהג החסידים ואילו בליטא לא נהגו כן, ולכן הוא עצמו אינו נוהג במנהג זה ואינו אוכל מצה אחר הפסח. החזו"א אף הוסיף ואמר שיש בזה חשש בעל תוסיף. אבל הגר"א הורביץ זצ"ל בספרו 'אורחות רבינו' כותב על הסטייפלר זי"ע (אביו של מרן הרב חיים קנייבסקי שליט"א), שהיה נוהג לאכול מצות בפסח שני בצנעא, בהוסיפו, שכנראה רצה לשמור על מנהג אבותיו שנהגו כמנהג חסידים. מעיון בספריו של הסטייפלער זי"ע רואים שהי' בקי בהרבה ספרי חסידות. לדוגמא: בא' מתשובותיו בספר 'עצות והדרכות' כותב הסטייפלער זי"ע לגבי אלו שמדקדקים בהלכה הרבה יותר מהדין, שהוא מדרכי היצר לבלבל את האדם: "ועיין במדרש פנחס (-להרה"ק רבי פנחס מקוריץ זי"ע) בשם הבעש"ט ז"ל שאל ירבה בדקדוקים שמביא לידי מרה שחורה". וסיפר הרה"ג רבי שמואל דוד גרוס שליט"א, רבה של קהילת חסידי גור באשדוד: שמעתי משכן, שהיה גר מול **בעל ה"קהילות יעקב**, הגה"ק **רבי יעקב ישראל קנייבסקי** זי"ע מהורנוסטייפל, שביום שישי אחר שובו מהמקוה, היה לומד ביראה וכובד ראש, בספר הקדוש "נועם אלימלך". וסיפר אותו שכן, שכמה פעמים ראהו שכשהיה גומר ללמוד ב"נועם אלימלך", היה יוצא בריקוד ומרקד סביב השולחן והיתה זאת אצלם הזכיה להביט ולראות את ה"סטייפלער" רוקד. ובספר "תורתם משתמרת" כתוב: כתוצאה מביקוריו של כ"ק אדמו"ר "תולדות אהרן" בעל דברי אמונה זי"ע אצל החזו"א, הוא התיידד גם עם גיסו ה'סטייפלר בעל ה'קהילות יעקב' זי"ע ויחד היו מתוועדים הרבה בענייני תורה וחסידות. כידוע, היה לו ל'סטייפלר' שיעור קבוע בספר הק' 'שומר אמונים' ואף מצטט אותו בספרו 'חיי עולם'.

אל המוכיחים בשער

(הכותב הוא הרב אברהם אנגל שליט"א המשגיח הרוחני של ישיבת "אורות האר"י" בצפת, שבראשה עמד עזרא שיינברג, החשוד עתה במעשים כעורים. הרב אנגל בוגר ישיבת "כרם ביבנה" בעל הסמכה לרבנות ולו גם תואר שני בהוראה וסוציולוגיה. התיאור שלו את האווירה בישיבה וסדר יומה, קודם שנחשפה הפרשה האיומה, מזכיר את הגמרא במסכת סנהדרין. מנשה מלך ישראל (שהיה תלמיד חכם עצום), נשאל כיצד יכולתם לעבוד עבודה זרה? ענה לו מנשה: אילו היית בדורי היית תופס את שולי גלימתי ורץ אחרי. עד שבא עזרא הסופר והעביר את כל הע"ז.. לאמור: כל המציבים סימני שאלה כלפי הצוות החינוכי בישיבה וכלפי הרבים שהלכו אחרי עזרא שיינברג בעיניים עצומות מתבקשים לקרוא בעיון את המובא להלן, וממנו להשכיל, כי תמונת חייו בבית המדרש היה בה כדי להטעות כל אדם.)

❄❄❄

"כן, מורי ורבותי המוכיחים בשער. כן, גם אני הייתי שייך לחבורת השוטים והמטומטמים שהלכו אחרי נביא השקר הזה, כפי שאתם מכנים אותו.

ברשותך קורא יקר, הרשה לי לתאר בפניך את דמותו, הנהגותיו והליכותיו, כפי שנתגלו לעינינו, של נביא השקר הזה. ובסיום אמור נא בגילוי לב, האם היית מוצא נביא אמת כשר יותר מנביא שקר זה.

נביא השקר הזה, התייצב בכל בוקר בבית המדרש בשעה 4:00 לפנות בוקר, ולמד בשקידה עצומה עד לתפילת הנץ. לאחר התפילה נשאר ללמוד עוד כשעה ארוכה, ולאיש לא ניתן להפריע לו.

נביא השקר הזה, סיים ש"ס בכל שנה - לימוד של כשבע דפים ביום. גם למד תלמוד ירושלמי בחברותא מדי יום.

נביא השקר הזה נתן בכל שבוע ששה שעורים בישיבה, ועוד רבים מחוצה לה.

נביא השקר הזה, מעולם לא ביטל שעור בישיבה משום סיבה, תמיד דאג להשלימו בזמנים לא זמנים, וכך גם דרש מהרמי"ם.

נביא השקר הזה, עמד על כך שחתונות של תלמידים יתקיימו אך ורק בימי חמישי, וברדיוס קרוב לישיבה, לבל יהיה ביטול תורה. מאותה סיבה גם בריתות נערכו רק בהפסקת צהרים או בנץ החמה. הכל כדי לא לבטל תורה.

נביא השקר הזה, עשה לפעמים בלילי שישי "משמר" עם התלמידים, כדי שלא יהיה ביטול תורה בימי שישי, כמקובל בישיבות.

נביא השקר הזה, מסר נפשו בכל שבת, גם בשבתות חופשיות, לארח תלמידים בביתו לסעודה שלישית ושעור תורה.

נביא השקר הזה, הקים רשת של מוסדות תורה, החל מפעוטונים, גני ילדים, ישיבה תיכונית, ישיבה גבוהה, וכולל של כ-60 אברכים עמלי תורה. (מעטות הן ישיבות הציונות הדתית להן מספר אברכים כזה).

נביא השקר הזה, לקח בחורים צעירים רחוקים מתורה ומצוות, קרב אותם לתורה, והפך אותם לאברכים שיושבים והוגים בתורה באוכלם פת במלח, גם כשהם בני 35 ואפילו 40.

נביא השקר הזה, דירבן רק ללימוד תורה, ודחף אברכים להמשיך עוד ועוד בלימוד, זו הייתה הדרכתו לכל מי שביקש לעזוב את הכולל. אחת הייתה הוראתו: להמשיך ללמוד ולהתעלות, מתוך אהבת תורה ויראת שמים.

נביא השקר הזה, הקים קהילה של תורה, שאנשיה עוסקים בגמילות חסד והפצת תורה בכל העיר, ובעזרה למשפחות נזקקות בחלוקת עשרות מנות מזון מדי שבוע לכל נצרך בלי שום השתייכות מיגזרית.

נביא השקר הזה, עזר באלפי שקלים לאברכים שלא הסתפקו במילגת הכולל הזעומה שלהם, ועכשיו נשבר מטה לחמם.

נביא השקר הזה, מעולם לא כעס!!! והיינו במחיצתו אין סוף שעות.

נביא השקר הזה, ענה בכל יום למאות שאלות שהופנו אליו מכל רחבי הארץ, חילונים כדתיים, עניים כשועי עולם. רבים נושעו מעצותיו. ביניהם גם כאלה שעכשיו מעבירים ביקורת על הנהיה אחריו. לא מעט מאלה שהזדרזו לגנות את תופעת הסגידה וכינו אותנו כשוטים, שכחו שבשעת צרה כשנצרכו לאבחון רפואי וכד' מיהרו לשאול בעצתו. כל זאת ראו עיני ולא זר.

דווקא אנשי קהילת הקודש שלנו נהו אחרי התורה, העבודה, החסד, והעמל שהוא דרש מעצמו ומתלמידיו. לא קמיעות, לא סגולות, ולא סיפורי מופתים היו אלה שלכדו אותנו, אלא דווקא הקריאה בשם ה', והדרישה לעמל תורה ומצוות. ה"טיפשים" שראו זאת הם רבני הישיבה, תלמידי חכמים בעלי חוש ביקורת נוקב ובעלי עיין חודרת, שבמשך שנים התחקו אחר עקבותיו ולא מצאו בהן מתום, שום סדק, שום רמז, לא אש, לא עשן, ואפילו לא ריח של עשן. בין החכמים האלה היו גם הרה"ג מרדכי אליהו זצ"ל, ובנו הרב שמואל שיבדל לחיים טובים וארוכים.

הן בין תבין קורא יקר, עד כמה גדולה תדהמתנו, עד כמה גדול שברנו, עד כמה קשה היה לנו לקבל להבין ולהאמין למשמע אוזנינו, ולהכיל את המעשים הקשים שנפלו כרעם ביום בהיר על ראשינו. דווקא בגלל שלעיננו ניצבה הדמות האולטימטיבית לאיש תורה, ומנהיג קהילה אך ורק בדרכה של תורה. ובאחת נכזבה תוחלתנו כשראינו עד כמה ובאיזה תחכום הצליח לסמא את עיננו.

אולי גם תבין עכשיו קורא יקר, על מה ולמה נפלו ברשתו אותן נשים יקרות וצדיקות. לא בגלל האותות והמופתים שעשה, אלא בגלל האיצטלא דרבנן שעטה עליו, והאמינו שכל מעשיו בקדושה ובטהרה לשם שמים".

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדואייל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il